

spannen, maakte het Concertgebouw-orkest een grote tournee naar Wenen en Boedapest. Naast Willem Mengelberg liepen ook nagenoeg alle andere bekende dirigenten (Eduard van Beinum, Willem van Otterloo, Eduard Flipse, Jaap Spaanderman) tot laat in de bezetting in de pas, en van de twee bekendste moderne componisten, Henk Badings en Willem Pijper, was Badings 'fout' en meldde Pijper zich bij het Muziekgilde aan.

★

In de wereld van de muziek waren er, afgezien van van Gilse, nog enkele anderen die op principiële gronden weigerden, zich bij de Kultuurkamer te melden: twee mannen, vijf vrouwen (wij zijn er niet zeker van dat onze gegevens volledig zijn). De mannen waren de musicoloog Herman Rutters en de dirigent van het Arnhemse Toonkunstkoor, M. A. Brandts Buys, die de zeventig jaar al dicht genaderd was maar onvermoeibaar bleek in het stimuleren van de geest van verzet; de vijf vrouwen behoorden tot Nederlands bekendste solisten: de pianiste Nelly Wagenaar en de zangeressen To van der Sluijs, Theodora Versteegh, Jo Vincent en Annie Woud. Jo Vincent had tijdens de bezetting al eerder van zich doen spreken. In december '41 was zij in Den Haag als soliste opgetreden met het Concertgebouw-orkest. Zij hoorde toen dat Seyss-Inquart in de zaal zat en zag hem, toen zij opkwam, aan de linkerkant zitten. Toen zij buigend dankte voor haar verwelcoming, liet zij opzettelijk na, naar links te buigen. Onder het applaus na afloop van haar optreden voegde Mengelberg haar toe: 'Je moet ook naar links buigen, daar zit je regering!' 'Mijn regering zit in Londen', was het antwoord van de zangeres, en weer boog zij niet naar links.¹ Zij dacht er niet aan, onder het juk van de Kultuurkamer door te gaan. Op 29 maart '42, drie dagen voor de laatste aanmeldingsdatum, 1 april, zong zij samen met Theodora Versteegh in het Amsterdamse Concertgebouw in de Mattheus Passion; samen met Annie Woud had zij de jaarlijkse uitvoeringen van Bachs passiemuziek in de Grote Kerk te Naarden afgezegd: die vielen op 2 en 3 april. Maar op 30 maart had Jo Vincent nog een recital in 'Diligentia' in Den Haag. De impresario had het laten aankondigen als haar 'afscheidsconcert'. 'In de solistenkamer', zo schreef zij later, 'kwamen er nog mensen die mij hoopten te overreden met angstaanjaging: de Nazi's zouden mij gevangennemen en misschien wel de stembanden doorsnijden.' De zangeres trok zich hier niets van aan en toen zij tot slot met haar stralende sopraan één welgekozen toe-

¹ Brief, 29 sept. 1957, van I. G. J. Bos, echtgenoot van Jo Vincent.